

gotovili, de bojo radi kmalo spet prišli — in med donečim „Živijo“ so zapustili zbornico in se z g. deželnim poglavarjem in g. predsednikom kmetijske družbe v kočijo podali, ki jih je peljala nar poprej v kovaško in živinozdravniško šolo na Poljane. Mnogo udov v 8 kočijah Jih je spremilo.

V kovaški in živinozdravniški šoli, kjer so vsi učenci in praznično oblečeni učenci visociga gosta slovesno sprejeli, so pogledali g. nadvojvoda od konca do kraja vse naprave. Dovolili so tudi, de so učenci pričo Njih eno podkev naredili, kar jim je tako dobro spod rok šlo (o dveh ognjih je bila podkev narejena), de so jih nadvojvoda glasno pohvalili. S celo napravo te šole so bili nadvojvoda takó zadovoljni, de so pohvalo večkrat ponovili in učenikom priporočili, v prid domovine lepó začeto delo neutrudljivo nasledovati. Pogledali so g. nadvojvoda vért kmetijske družbe in so veselje razodeli, ko so toliko murv vidili namenjenih v povzdigo domačiga pridelovanja žide. Gosp. predsednik Terpinc je poslednjič pokazal nekatere kmetijske orodja, ki so na tem dvoru za izgled shranjene.

Iz te šole smo jo odrinili v kmetijsko šolo, ki jo je prevzel izvedeni kmetovavec g. Jožef Bišof na svojim posestvu „Thiergarten“. Memo gredé so obiskali g. nadvojvoda grad družbiniga predsednika g. Terpinca na Fužinah (Kaltenbrunn), in vsi smo ostali tukaj, ki smo g. nadvojvoda spremljevali. Prijetni pogled, ki se iz grada tukaj človeku odpre nar poprej na Ljubljano, ki pod gradom čez skalovje bobni v krasnim slapu, in po tem na daljne gore krog in krog, je globoko ganil presvitliga nadvojvoda, ki je iskren prijatelj naravne lepôte, in kterimu so vse naše gore natanjko po iménu znane. Iz grada, kjer je gospá Terpinčova visociga gosta spodobno sprejela, smo se podali vsi za g. nadvojvodam na vert v hladno senco košatiga drevja. Že na poti na to mesto smo se okrepčali s hladno studenčnico, ki izvira iz bistriga studenca, v kteriga dnu je lesketalo iz mnogoličnih cvetlic napravljeno imé J. ljubljeniga nadvojvoda Janeza. Na mestu pod košatim drevjem pa smo se vstavili, in tukaj je pripravila ljubeznjivo skerbna gospá žlahne jedila in pijače, vtrudene goste nekoliko okrepčati, ker je že dve čez poldne bilo. Blizo nas so bile na senenih kopicah mnoge kmetijske orodja umetno sestavljene in krog kopice je bil razpet cvetlični venec, v kteriga sredi se je vidila čerka J. Za temi kopicami na veliki senožeti so kosili pridni kôsci travo, in zale deklet so nakošeno senó vkup spravljale. Vse to skup je dalo pogled, de si lepšiga misliti ne moreš! Vreme je bilo pa tudi tako, de celo léto nismo še taciga dneva imeli. Hladen veterček je pihljaj in je tolažil vročino praviga polétniga dneva. G. nadvojvoda, deželni poglavar grof Chorinsky, gospá Terpinčova in g. Terpinc so sedeli večidel skupej in se prijazno pogovarjali — mi drugi pa smo okoli njih stali in vživali serčno veselje prijazniga gostiša. Marsiktero „zdravico“ smo tiho med nami napili. Zdej pa prime naš g. predsednik Terpinc kupico v roko in napije pod milim nebam na slavo ljubljenu nadvojvodu — in stoterno „Živijo“ je spremilo to zdravico. Na to odgovori nadvojvoda: „Tudi na Vaše zdravje, gospodje, in na blagor cele Krajske dežele! Krajna je lepa dežela in njeno ljudstvo je verlo ljudstvo. Le obdelujte pridno domači jezik, domače šége in domače kmetijstvo, obdelujte vse prav pridno, in tako bo vse dobro šlo!“

Imenitno pomembo te zdravice so pričijoči dobro razumeli in vnovič glasno „slavo“ vstavoljubimu nadvojvodu izustili.

Le težko so se g. nadvojvoda in vsi, ki smo bili z Njimi, od tega rajskiga kraja ločili — pa móгло je biti,

ker so hotli nadvojvoda še kmetijsko šolo g. Jožefa Bišofa in papirnico in olarijo v Vevčah obiskati.

Iz g. Terpinčoviga verta, kjer smo od mile gospé slovo vzeli, smo šli vsi peš na gosp. Bišofa posestvo v Thiergarten. Pri vratih je že čakal gosp. Bišof, predstojnik kmetijske šole, s svojima dvema učencama in z gosp. kaplanam te fare prihoda presvitliga nadvojvoda in ga je spodobno sprejel. Nadvojvoda so z njim pregledali vse njegovo posestvo od perve do zadnje reči; so šli tudi v hleve in so v živinorejskih rečéh veliko svojih imenitnih skušinj in vednost razodeli, ravno tako tudi sirnici i. t. d. Poslednjič je g. Bišof pokazal g. nadvojvodu pisanja svojih učencov, ki jih morata v obliki dnevnika (Tagebuch) izdelovati, in g. nadvojvoda so tako dopadajenje nad teh izdelkih razodeli, de so g. Bišofu naročili, de naj Jim en prepis teh pisanj v Gradec pošlje. Sploh so g. Bišofu veliko hvalo njegove šole na znanje dali.

Potem smo se peljali v papirnico in olarijo v Vevče. Vlastniki teh za Krajsko deželo zlo imenitnih in koristnih fabrik, namreč g. Galle, Terpinc, Češko in Bišof so sprejeli na lepo okinčanim dvoru, kjer so z vodjem vred čakali delavci in delavke praznično oblečeni presv. nadvojvoda, in ga tudi z glasnim „živijo“ sprejeli. Nadvojvoda so ogledali vse naprave teh dvojnih fabrik, — le škoda, de ravno velika voda ni pripustila, de bi bila popirnica ta dan popir delala. Pri odhodu so se g. nadvojvoda prijazno zahvalili lastnikom, de so jim toliko lepiga in koristniga pokazali.

Zdej je šla pot v Ljubljano nazaj — h kosilu v kazine, kjer se je 100 udov kmetijske in obertnijske družbe snidilo.

Kosilo je bilo prav veselo, in mnogo serčnih zdravic se je pilo na slavo presvitliga cesarja, g. nadvojvoda, njegove gospé in njegoviga sina, na blagor krajske dežele, kmetijske družbe, na slavo krajskiga deželni-ga poglavarja, avstrijsanske armade i. t. d.

Po kosilu smo spremili g. nadvojvoda domú — in le en glas je bil, de nikdar ne bomo tega preveseliga dneva pozabili.

Drugo jutro so zapustili ljubljeni nadvojvoda Ljubljano. Pred odhodom je bil še enkrat družbini odbor pri Njih, se zadnjikrat pokloniti svojimu visoko častitimu predstojniku, in predsednik družbe g. Terpinc je pri ti priliki g. nadvojvoda naprosil, de bi dovolili, de bi se smel nov del papirnice, v kteriga posest je fabrika 25. rožnika stopila, v vedni spomin tega dneva Janezija imenovati, kar so nadvojvoda radi privolili. — Pred odhodom so podelili g. nadvojvoda en iztis tiste svetinje s Svojo podobo, ki je bila Njim na čast v Frankobrodu 1848 skovana, v dar ljubljanskemu muzeumu.

Odbor kmetijske družbe je spremil g. nadvojvoda z njegovo rodovino na železnico, kjer so zopet obljubili nas kmalo obiskati, in če bo le moč, že mesca listopada o velikim zboru.

Eno četertinko čez 8 so nas zapustili ljubljeni nadvojvoda — in naše serčne želje so Jih spremile, de bi Jih kmalo tako zdrave in vesele zopet vidili, kakor so nas danes zapustili.

Hvala, komur hvala gré.

Ze od léta 1730 stoji v Ljubljani sedanja lepa cerkev sv. Petra, ki ima spodej nad koram dve votlini (Nischen), brez de bi bile one dozdej z podobama, za ktere ste vender pripravljene, olepšane. To pa se je letas zgodilo. Ti podobi aposteljnov Petra in Pavla namreč, ste iz mehka kamna per Moravčah izse-

kane, in 28. p. m. v imenovani votlini postavljene. Visoke ste po 7¹/₂ čevljev in težke po 24 do 30 centov. Podobar Matevž Tome iz Šent-Vida nad Ljubljano je nju umno naredil in se tako praviga mojstra v svojim delu očitno pokazal. Kakó lepo stoji podoba sv. Petra. Tu se prav vidi uni učenec, ki je bil zavoljo Gospoda vse zapustil in ga zares ljubil; — in v podobi sv. Pavla se berž spozna goreči apostelj nevernikov z resnobnim obličjem, plešasto glavo, orlovim nosam in bolj majhno postavo, kakor ga Fleury v svojih zgodovinah (tom. 1. livre 2. tract. XXV.) popiše. — Hvala torej mojstru, kateri je pokazal, da tudi slovenski sinovi umetaljske dela dobro storiti znajo, ako se jim le prilika da, in da torej ni ravno treba samo na Laškim podobarskih izdelkov iskati.

Nova kmetijska podružnica na Krajskim.

24. dan p. m. se je ustanovila podružnica Turjaško-Ribniška (Auersperg-Reifnitz). Za predstojnika so zbrani udje izvolili gosp. Jožefa Rudeža v Ribnici, — za odbornike pa g. Matevža Logarja v Ribnici, gosp. Janeza Koslerja mlajšiga v Orteneku, gosp. Janeza Zieglerja fajmoštra v Dolenji Vasi, in gosp. barona Alojzija Lazarini v Cobeljsbergu.

Omika in izobraženje Slovencev.

(Spisal Svečan.)

(Konec.)

2. Vsaki Slovenec je dolžen in zavezan, se omikati in izobraževati za to, ker je državlján.

Človek je tudi dolžen za svojo časno srečo skrbeti; čas pa hiti, svet hitro napreduje; kdor toraj svojo omiko zanemari, tisti zaostaja in pride u škodo in nesrečo. Poglejmo na kmetijstvo, rokodelstvo, trgovstvo, in obertnijstvo! Koliko novih reči, od katerih naši predstariši še senjali niso; koliko čudnih naprav, ktere se marsikomu nemogoče zdejo!

Število ljudi na svetu silno hitro raste, zemlja pa noče bolj velika in široka in bolj rodovitna postati. Ako toraj hoče kmet na malem, tesnem prostoru toliko žeti, kolikor za svoj živež, za davke in druge reči potrebuje, mora on u kmetijstvu napredovati, da zemljo prisili, več in obilnejši sadja roditi. Ravno taka je tudi drugod. Rokodelci, kupčevavci, in obertniki se den na den množijo, tovarne (fabrike) se stavijo, stroji (mašine) se iznajdejo, da se mnogo lepe in čedne robe za dober kup nadela. Če hočejo toraj ljudje kaj dela imeti, se od njega živiti, in svojim drugim potrebam postreči, je očevidno treba, da oni u teh znanostih napredujejo. Kdor noče ubožati, mora knjige in časopise prebirati, da vidi, kako drugi ljudje polje obdeljujejo, živino redijo, in sadje požlahtnujejo, kako si u rokodelstvu, kupčiji, in obertniji naprej pomagajo, in se živijo; to se pravi: Slovenec se mora učiti, omikati. —

Naša nova vlada (ustava ali konstitucija) je vsim Avstrijancam mnogo novih in lepih pravic podelila; ustava je gospoda in kmeta, plemenitneža in prostaka, bogatega posestnika in bornega gostača (oferja) zastran državnih in srenjskih pravic enake storila: vsi državljani so pred postavo enakopravni (gleichberechtigt). Dalej je ustava vsakemu državljánu dala pravico in svobodo; da smemo u svojej srenji (sosesčini), kakor tudi v deželnem in državnem zboru, če je u nja izvoljen, brez straha odkritoserčno svoje misli razodeti, in za to alj uno reč pregovoriti. Prav imenitne pravice naša

začasna srenjska postava srenjam izroči; postavim gospodarstvo s srenjskim premoženjem, popravljanje srenjskih potov, skerb za šolo i. t. d. Tudi bojo srenje pomagale hudodelnike loviti, in jih višjim oblastnijam u pest izročevale, bojo pri popisovanju (konskribirengi), pri novačenju (rekrutirengi), cesarskim gosposkam na strani stale i. t. d. Kaj pa hoče srotle! pri tacih rečéh govoriti, ako postav ne pozna, in ne ve, kaj sme biti, kaj ne sme biti, kaj bi bilo koristno, kaj škodljivo?

Po novej vstavi ima vsaki, ki bo za to izvoljen in poklican, pravico se vdeležiti ne samo pri postavodajanju za srenje, temuč tudi pri postavodajanju za celo deželo, ja za celo državo. Na deželnim zboru se bo pogovarjalo in posvetovalo od reči, ki deželo (kronovino) zadenejo, in se bojo za kronovino postave dajale: tako na državnim zboru za celo državo. Da Slovenec ne bo prisilen, poslance za deželni in državni zbor iz ptujega naroda voliti, in ptujce za svoje zastopavce in zagovornike izbirati, da bo tudi on v stanu pametno, modro in resno govoriti in sklepati, o koristnih in potrebnih naredbah svetovati in razsoditi, in kot umen in pravičen poslanec v zborih sedeti in sloveti: — je treba da se vsaki Slovenec na vso moč trudi in prizadeva, se omikati, si potrebnih znanost nabrati, se na višjo stopnjo izobraženosti vzdignuti.

Od Slovencev, in slovenskega naroda se je do marca 1848 malokedaj, ja clo nič kej slišalo, po ustavi so vsi narodi enakopravni. Ustava in ustavna jednopravnost bo pa Slovencem le tedej v prid prišla, kedar bojo Slovenci sami na svojih nogah stali, jo popolnoma v potrebovati in vživati znali. Dokler pa bojo Slovenci za drugimi narodi u omiki in izobraženosti zaostajali, bojo ptuji bolj učeni narodi tudi za nje politiko delali, nad njimi gospodarili, — Slovenci pa bojo kakor doslej hlapci in sužni ostali. —

Vse naše nove še tako potrebne in koristne naprave in postave, cela naša ustava ne bo nič pomagala, ako vsi državljani Avstrijske carevine, ako kmeti in gradjani, vsi nižji prosti ljudje ne bojo u znanostih napredovali: ustavna država potrebuje tudi izobraženih državljánov. „Dajte cesarju, kar je cesarjeviga!“ Vsaki je toraj dolžen, ustavnega cesarja in njegovo ustavno vlado podpirati, kar je pa brez omike in izobraženja nemogoče; le omikan in izobražen človek je u stanu, biti ustaven srenjčan, ustaven deželan, ustaven državlján. Za to je vsaki Slovenec dolžan in zavezan se omikati in izobraževati, ker je državlján. —

3. Vsaki Slovenec je dolžan in zavezan, se omikati, za to, ker je Slavján.

Že u naj starejših časih je bil slavenski narod velik, izobražen in slaven. U dogodivščini slavenskega jezika in slovstva pravi slavni Šafarik: „Vidili smo iz kratkega zgodopisa navad in šeg starih Slavenov, da so od nekadaj (že u nepomnjivih časih), že dolgo prej ko so se keršanske vere poprijeli, mile zveze gradjanstva, vojsko, kmetijstvo, trgovstvo in obertnijstvo poznali, in imeli vasi in mesta, svoje bogove in božje veže, u kterih so se zavolj žertvovanja, zavolj sodb, in zavolj občnega posvetovanja snidovali; da so sicer malikovavci bili, pa nikakor taki okrotniki alj divjaki, kteri bi nič ne bili vedili od jednega naj vikšega Boga, nič od neumerjočnosti duše; da so vsi s pripomočjo svojega vsim kolenom znanega jezika u neraztergljivo versto zedinjenih držav združeni bili. Na tako vižo so morali že tačas Slaveni svoje slovstvo in že zadosti izobražen, očiščen in na stopnjo popolnosti vzdignjen jezik imeti.“ Tako so naši predstariši, slavni Slavjani, še dolgo pred rojstvom našega zveličarja sloveli kot omikani in veliki narod. Od Tater do jadranskega, in od Tiroljskih planin do črnega morja so imeli svoje